

Тема. Аліг'єрі Данте (1265–1321) . Сонет 11 («В своїх очах вона несе кохання...»). Данте як ключова постать італійського Середньовіччя і переходу до Відродження. Загальна характеристика його творчості. Утілення в сонеті 11 Данте краси високого почуття кохання.

Мета. Ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом Данте Аліг'єрі; розкрити сутність поезії митця, визначити особливості «солодкого нового стилю»; показати життєдайну силу кохання в творчості Данте; дослідити особливості створення образу коханої Беатріче в сонетах; удосконалювати навички роботи з ресурсами Інтернету, виразного читання поезії; прослідкувати вплив Данте на українську літературу; виховувати культуру почуттів.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності.

1. Слово вчителя.

Історики кажуть, що найтяжче жити в часи перемін. Ця людина жила не просто на зламі століть, а на зміні двох періодів у розвитку світового мистецтва. Сповнений великих надій і сподівань, він все життя шукав свій «правий шлях» у світі кривавої ворожнечі, нескінченних політичних чвар. Він помилявся, зневірявся і знову намагався дістатися правди. Він розумів, що в суспільстві і житті щось змінюється, але не міг пояснити, що саме. Набагато пізніше скажуть, що він жив і творив на перехресті епох Середньовіччя і Відродження. «Як граничний камінь, стоїть він на переході від середніх до новітніх віків. Данте являється найвищим виразом, поетичним взірцем та увічненням того, що називається Середньовіччя. Та рівночасно як людина геніальна він всім своїм єством належить до наших часів, хоча думками і поглядами коріниться в минувшині», - так писав про Данте Аліг'єрі великий український письменник Іван Франко.

Тож сьогодні на уроці ми і помандруємо у середньовічну Італію, щоб відшукати причини, що зробили Данте неперевершеним митцем. Тема уроку «Любов, що водить сонце і світила». Данте Аліг'єрі. Життєвий і творчий шлях. Сонет 11 «В своїх очах вона несе кохання».

2. Завдання, які перед собою ставимо:

- проаналізувати життєвий і творчий шлях Данте Аліг'єрі;
- розкрити сутність поезії митця, визначити особливості «солодкого нового стилю»;

- показати життєдайну силу кохання в творчості Данте; дослідити особливості створення образу коханої Беатріче в сонетах;
- прослідкувати вплив Данте на українську літературу.

3. Епіграф до уроку:

І плакала Любов у серці в мене...

Д. Аліг'єрі

4. Проблемне питання:

- Чому через п'ять століть постать і творчість Данте Аліг'єрі так зацікавила українських поетів?

II. Робота над темою уроку.

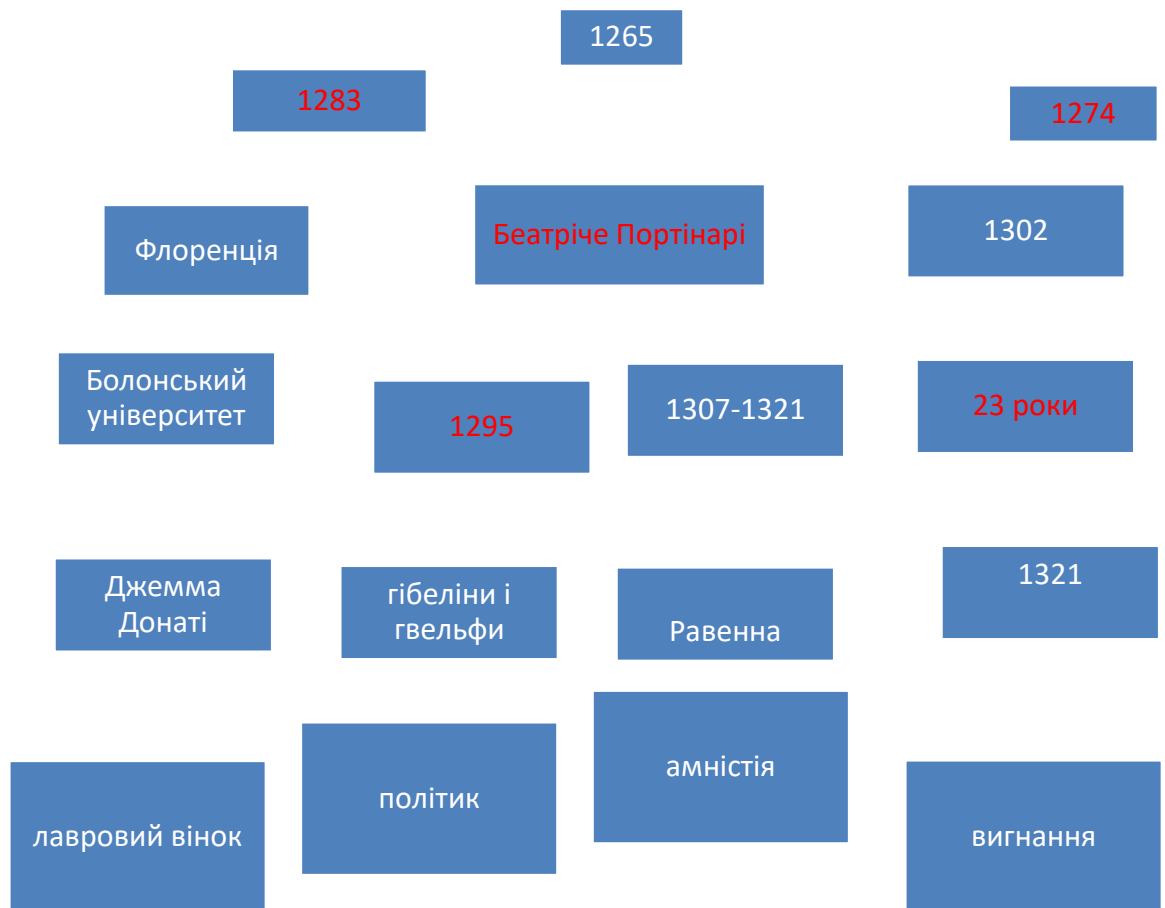
1. Робота з портретом.

За свідченнями сучасників, Данте був невисокого росту, а коли досяг зрілого віку, почав горбитися. Ходив не поспішаючи, одяг носив найпростіший. Обличчя було в нього трохи довгасте та смагляве, ніс – орлиний, очі – великі, нижня губа видавалася вперед, волосся густе і чорне. Зустрічі з ним боялися, тому що вважали, що він справді подорожував до пекла і повернувся неушкодженим. Мистецтво Ренесансу залишило нам чимало портретів митця: С. Боттічеллі, Джотто, Доменіко ді Мікеліно.

- А яким ви побачили великого митця?

2. Грокування.

- Кажуть, що витoki творчості будь-якої людини у її життєвому шляху. Сьогодні ми не будемо переповідати біографію Данте Аліг'єрі. Я пропоную вам пригадати його життєвий шлях і визначити найбільш вагомi періоди його життя. Поясніть ці дати і ключові слова. Чому деякі з них я виділила червоним кольором?

1265 – народження Данте

1274 – перша зустріч з Беатріче

1283 – друга зустріч з Беатріче

1290 – у 23 роки помирає Беатріче

1295 – створення поетичної збірки «Нове життя» («La Vita Nuova»)

1298 - одруження Данте на Джеммі Донаті

1302 – вигнання з Флоренції

1307-1321 – створення «Божественної комедії»

1316 – 1317 - оселився в Равенні

1321 - ніч з 13 вересня на 14 вересня помер по дорозі в Равенну.

3. Інтерв'ю з автором (Історія створення збірки «Нове життя»).

- А зараз ми відслідковуємо історію створення збірки «Нове життя».

Для цього пропоную інтерв'ю з автором та відповіді на запитання.

- Вперше я зустрів свою сусідку, дочку банкіра Фолько Портінарі Біче, коли мені було лише дев'ять років, а їй – вісім. У моєму серці прокинулося радісне високе почуття. Я зрозумів, що у світі існує справжня краса. Всі її рухи заворожували дитячою граційністю, що не властиво такому юному вікові; лице Беатріче – миловидне, дуже ніжне, з винятково правильними рисами, - було не лише гарне, але й позначена невимовною цнотою, тож багатьом здавалася вона ангелом небесним. І, як рицар, я зробив її дамою свого серця.

Вдруге я зустрів дівчину через дев'ять років, у розквіті її дівочої вроди. Проходячи вулицею, вона звела очі в той бік, де я стояв геть сторопілий. І зі своєю несказанною ласкавістю, яка нині винагороджена у вічному житті, привітала мене так доброзичливо, що я, здавалось, осягнув межі блаженства. Вражений її чистою вродою, я зрозумів, що моє кохання розцвіло ще сильніше. Віднині всі мої помисли пов'язані з нею. Але, боячись запламувати ім'я дівчини людським поговором, я таю свої почуття від неї. На самоті я оспівую у віршах її красу, чистоту і шляхетність. Беатріче – та, що дає блаженство. Увінчана смиренністю, одягнена в риси скромності, вона проходила, не показуючи ні найменших ознак гордині. Багато хто говорив, коли вона проходила повз них, що «вона не жінка, а один з найпрекрасніших ангелів. Це чудо, хай буде благословен Господь, що створив незвичайне». Ніхто не міг споглядати її без зітхання, і її чесноти мали великий вплив на оточуючих. У 1287 році Беатріче вийшла заміж, але це не притлумило мої почуття. Моя дама заслужила таке благословення людей, що вони не тільки її оспівували і поважали, а й завдяки їй всі поважали і хвалили багатьох дам. Я продовжую складати вірші, якими допоміг би зрозуміти її прекрасні й чудові прояви, щоб не тільки ті, які можуть її уявити за допомогою тілесного бачення, а й інші дізналися про все те, що в змозі виразити словами. Тоді я написав:

Така владарка мого серця мила,
Така вродлива і проста,
Що біля неї з подиву несила
Підняти зір і рознімить уста.
Її очі освітила доброта,
Покора милостива стан повила.
Здається – по землі іде свята,
Що нам про вищу силу ознайомила.
Дивитися на неї – благодать.
А хто не знав про цю могутню вроду,
Не може щастя до глибин спізнать.
Від уст її, мов пахощі весни,
Іде любовний дух, що насолоду
Вливає в серце і велить: «Зітхни!»

У віці двадцяти трьох років Беатріче несподівано пішла з життя. Для мене це була невимовна трагедія, яка межувала з відчаєм. Багато хто побоювався за моє життя. Але наслідком всього пережитого стала ... збірка «Нове життя», де я описав свою велику любов і скорботу.

- Чому дослідники вважають цей твір поета унікальним явищем світової літератури?
- До речі, цей твір називають першим автобіографічно-психологічним романом у всій європейській літературі. Як ви думаєте, чому?

4. Читання сонету 11 учнями.

В своїх очах вона несе Кохання,-
На кого гляне, ошасливить вмить;
Як десь іде, за нею всяк спішить,
Тріпоче серце від її вітання.
Він блідне, никне, множачи зітхання,
Спокутуючи гріх свій самохіть.
Гординя й гнів од неї геть біжить.
О донни, як їй скласти прославляння?
Хто чув її,- смиренність дум свята
Проймає в того серце добротливо.
Хто стрів її, той втішений сповна.
Коли ж іще й всміхається вона,
Марніє розум і мовчать уста.
Таке-бо це нове й прекрасне диво.

5. Теорія літератури. «Солодкий стиль. Сонет».

- Припускають, що зародкові початки сонета губляться в поезії провансальських трубадурів, але утвердився він в Італії. Першими сонетами вважають твори Ф. Барберіні й А. Темпо. Але довів сонет до досконалості саме Петрарка. В Італії були «вироблені» ознаки «солодкого нового стилю» для сонету.

Ознаки «солодкого нового стилю»:

- нове трактування кохання (культ дами – володарки серця);
- кохання – найвищий вияв духовного багатства людини;
- опис любовного переживання поєднується із філософськими роздумами;
- використання символіки, алегорій у відображенні нових ідей;
- основні жанри – сонет, канцона.
- Сонет – поезія з чотирнадцяти рядків, що згруповані у два катрени (4 рядки) і два терцети (3 рядки). Римування: абаб абаб сдс дсд (або сде сде). Правила: слова не повинні повторюватися; останнє слово має бути «ключовим»; строфи співвідносяться між собою за принципом: зав'язка – розвиток дії – кульмінація – роз'язка.

6. Мозковий штурм (аналіз сонетів).

- Яке враження справили на вас сонети?
- Яка тема в них? Головна думка?
- Яким зображено ліричного героя?
- Якою постала в сонетах Беатріче?
- У збірці «Нове життя» Данте постає перед нами не тільки поетом Середньовіччя, а й творцем нової літератури. Спробуємо простежити, як у дантових поезіях поєднуються риси, притаманні Середньовіччю

та Ренесансу. (З одного боку середньовічні віщі сни, пророцтва, а з іншого – в них стверджується сила кохання, спроможного відродити людину до нового життя).

7. Полеміка.

- Беатріче Портінарі, яку увічнив у своїх сонетах Данте, була дружиною іншого. А про його дружину, матір його дітей – Джемму Донаті, поет не прохопився й словом. Послухайте вірш Лесі Українки.

Суворий Данте, вигнанець флорентійський,
Встає із темряви часів середньовічних.
Як ті часи, такі й його пісні,
Він їх знайшов в містичнім темнім лісі,
Серед хаосу дивовижних марищ.
Чий дух одважився б іти за ним блукати

По тій діброві, якби там між терням
Квітки барвисті вічні не цвіли?
Зібрав співець мистецькою рукою
Оті квітки і сплів їх у вінок,
Скупав його в таємних водах Стіксу,
Скропив його небесною росою
І положив на ранню могилу
Вродливій Беатріче Портінарі,
Що раз колись до нього усміхнулась,
А в другий раз пройшла, не глянувши на нього,
А в третій раз на неї він дивився,
Коли вона в труні лежала нерухома.
Вона була для нього наче сонце,
Що світло, радощі й життя дає,
Не знаючи, кому дає ті дари.
І хоч зайшло те сонце променисте,
Він не забув його ні в темряві понурій,
Ані при хатньому багатті привітному,
Ні на землі, ні в пеклі, ні в раю
Він не забув своєї Беатріче.
Вона одна в піснях його панує,
Бо в тій країні, де він жив душею,
Він іншої дружини не знайшов.
Він завітчав її вінцем такої слави,
Якою ні одна з жінок ще не пишалась.
Безсмертна пара Данте й Беатріче,
Потужна смерть не розлучила їх.

- Доля «забутої тіні» судилася Джеммі Донаті

Навіщо ж ти, фантазіє химерна,
Мені показуєш якусь убогу постать,
Що стала поміж їх, немов тремтяча тінь,
Мов сон зомлілої людини, – невиразна?
Нема на ній вінця, ні ореолу,
Її обличчя вкрите покривалом,
Немов густим туманом. Хто вона?
Тож ні один співець її не вславив

І ні один митець не змалював;
Десь там, на дні історії, глибоко
Лежить про неї спогад. Хто вона?
Се жінка Дантова. Другого імення
Від неї не зосталось, так, мов зроду
Вона не мала власного імення.
Ся жінка не була провідною зорею,
Вона, як вірна тінь, пішла за тим,
Хто був проводарем «Італії нещасній».
Вона ділила з ним твердий вигнання хліб,
Вона йому багаття розпалила
Серед чужої хати. І не раз
Його рука, шукаючи опори,
Спиралась на її плече, запевне;
Їй дорога була його співецька слава,
Але вона руки не простягла,
Аби хоч промінь перейнять єдиний;
Коли погас огонь в очах співецьких,
Вона закрила їх побожною рукою.
Так, вірна тінь! А де ж її життя,
Де ж власна доля, радощі і горе?
Історія мовчить, та в думці бачу я
Багато днів смутних і самотних,
Проведених в турботному чеканні,
Ночей безсонних, темних, як той клопіт,
І довгих, як нужда, я бачу сльози...
По тих сльозах, мов по росі перлистій,
Пройшла в країну слави – Беатріче!
Леся Українка «Забута тінь». 25.10.1898 р.

- Як ви думаєте, чому Леся Українка піднімає це питання про двох жінок в житті Данте?
- Можливо, пристрасне і земне кохання до дружини, на чие плече спиралася його рука, шукаючи опори, яка ділила з ним твердий хліб вигнання, втілювалось у цих яскравих ліричних сповідях поета. А чи не може бути такого, що ця жінка стала для нього другою Беатріче?.. Це загадка, яку вже не розгадати, загадка, яку уніс із собою поет.

8. Обговорення проблемного питання.

- То чому ж через шість століть постать і творчість Данте Аліг'єрі так зацікавила українських поетів?

9. Підведення підсумків

- Як ви вважаєте, яку думку вклала поетеса у слова «Він — Данте. Йому тільки тисяча літ»?
- Чому творчість Данте є актуальною і сьогодні?

10. Завдання додому.

1. Підготувати виразне читання сонета 11 «В своїх очах вона несе кохання...», його аналіз.

